

Érvelési és meggyőzési készségek

8. óra

Tartalom

Érvelési hibák II.

- Érzelmekkel kapcsolatos érvelési hibák
- Hitelességgel kapcsolatos érvelési hibák
 - Személyeskedés
 - Tekintélyre hivatkozás hibái
- Egyéb gyakori hibák

Érvelési hibák

- Az általunk tárgyalandó hibák a racionális vita szempontjából tekinthetők hibának.
- Tehát abból a szempontból, hogy **akadályozzák** a véleménykülönbség feloldását, **a helyes álláspont kialakítását.**

Érvelési hibák

□ Az érvelési hibák létrejöhetnek:

1. **Szándékoltan:** Ha valójában tudatosan nem a helyes álláspont megtalálása az igazi, fő célunk. (A győzelem, a másik kikészítése stb.)
2. **Nem szándékosan:** Ha a fő célunk továbbra is a helyes álláspont megtalálása, de
 - nem ismerjük az említett feltételeket
 - időlegesen – nem tudatosan – engedünk más célok felerősödésének, a szabályok megszegésének. Ezzel nem csak a vitapartneret, de saját magunkat is megtévesztjük.

Érzelmekek és hitelesség

- Az érvelési hibák racionálisan (rendszerint) nem meggyőzőek, pszichológiai okokból mégis meggyőzőnek tünnek.
- A nem racionális úton történő meggyőzés szempontjából a két legfontosabb pszichológiai tényező: **az érzelem és a hitelesség.**

Az érzelmekre apellálás esetei

- Ha a befogadót sikerül érzelmileg befolyásolni, akkor gyenge érvelések is nagyon erősnek tűnhetnek
 - Szánalomra apellálás
 - Fenyegetésre apellálás, jutalomra hivatkozás
 - Átminősítés
 - Közvélekedésre apellálás
 - Más is ezt csinálja hiba

Szánalomra apellálás

- **A szánalomra apellálás hibáját** követi el az az érvelő, aki nem indokolja, hogy egy cselekedet helyes vagy ésszerű, mindössze együttérzést, szánalmat próbál ébreszteni, hogy ezek segítségével vegye rá a másik felet, hogy azt tegye, amit az érvelő szeretne.

A diákok egyik leggyakoribb érvelési eszköze:

- *Tanárnő, olyan sokat készültem. Nézze meg, kidolgoztam az összes tételt. Otthon is sokat segítek az idős szüleimnek, és most pusztult el a guppim. Ráadásul csak három pont hiányzik a jeleshez! Ha rossz lesz az átlagom, nem kerülök be a kollégiumba, és akkor nem tudom, mi lesz velem...*

Szányalomra apellálás

- Amit a diák elmond, az logikailag **teljesen irreleváns** a dolgozat értékelése szempontjából: ez egyáltalán nem indokolja, hogy miért kellene neki jobb jegyet adni, mint amit megérdemel.
- Miközben van egy világos feltételrendszer, ami mentén a dolgozat pontozása történne, ettől független, érzelmi szempontok alapján történő döntésre próbálja a diák rávenni a tanárát.
- Amit mond, alkalmas arra, hogy a tanárnő **érzelmeit mozgósítsa**. A mondottak érzelmi alapon, és nem racionális indokok segítségével kívánják elérni azt, hogy a tanár a vizsgán elért jegyet jelesre módosítsa.

Szányalomra apellálás

- *A: Szerintem X üzletkötő alkalmas arra, hogy a céget külföldön is képviselje.*
- *B: Szerintem nem, mert nincs tapasztalata.*
- *A: De X felesége most vesztette el az állását, és három kis gyereket nevelnek.*

Szányalomra apellálás

- Az érzelmekre apellálás, s ezen belül a szányalomra apellálás hibája csak akkor merül fel, **ha a szányalomra és az együttérzésre hivatkozás irreleváns** a konklúzió tartalmának szempontjából.
- Erkölcsi, értéktételezéssel kapcsolatos viták folyamán megengedhető, sőt nélkülözhetetlen eszköz lehet az érzelmekre való hivatkozás.

Szányalomra apellálás

- *Engem már idegesítenek ezek a jótékonyági szervezetek. Mindenütt hirdetésekkel terrorizálnak, hogy adjak pénzt. Mi szükség van erre?*
- *Hidd el, hogy szükség van rájuk! Olyan szerencsétlen, elesett embereket segítenek, akiknek nincsen lakásuk, betegek, éhesek vagy valami természeti csapás sújtja őket, és akikhez az állami segítség már nem ér el, vagy nem elég. És ha nem hirdetnek, akkor meg honnan tudnának pénzt szerezni mindehhez?*
- A konklúzió az, hogy szükség van a segélyszervezetek munkájára és – ennek következtében – a hirdetéseikre. Ennek alátámasztására a beszélő joggal hivatkozik az együttérzésre.

Fenyegetésre apellálás

- A **fenyegetésre apellálás** hibáját követi el az az érvelő, aki nem indokolja, hogy egy cselekedet helyes vagy ésszerű, hanem megfélemlítéssel próbálja rákényszeríteni a másik felet, hogy azt csinálja, amit az érvelő mond.
- A fenyegetés lehet explicit vagy implicit.
- **Egy állítás elfogadása szempontjából** logikailag mindig **irreleváns a fenyegetés**, hiszen a fenyegetés nincs tartalmi összefüggésben az állítással, csupán az állítás elfogadásával.

Jutalomra hivatkozás

- Az érvelések nemcsak azzal operálhatnak, hogy fenyegetik önbecsülésünket, jó hírünket, a képességeinkről kialakult képet, hanem azzal is, hogy „beígérik” mindezek javulását.
- **Az érvelő jutalmazhat is hízelgéssel**, magasabb társadalmi csoporthoz tartozás érzésével, különböző sikerekkel.

Fenyegetésre apellálás, jutalomra hivatkozás

- ❑ *Ahhoz pedig már nagyon ostobának kell lenni, hogy ezek után valaki ne lássa, hogy mi a helyzet. (azaz, hogy igaz, amit állítok.)*
- ❑ *A csinos, sikeres, magabiztos harmincasok örömmel választják a függetlenséget, a szingli életformát.*
- ❑ *Az igazi férfi bírja az italt, lehajt még egy pohárával.*
- ❑ *X: Szerintem az Isten léteire vonatkozó középkori bölcselők bizonyítékai elgondolkodtatóak.*
- ❑ *Y: Ugyan már, ki hiszi el ezeket az érveket manapság? Egyébként is csak a legelmaradottabbak hisznek a teremtésben. Az Isten léteire vonatkozó érvekkel is valami baj lehet.*
- ❑ *A tájékozott értelmiségiek persze rögtön látják, mi is a helyzet.*

Fenyegetésre apellálás, jutalomra hivatkozás

- ❑ **A nyomásgyakorlás eszköze** lehet, ha önbecsülésünket, jó hírünket, szellemi és egyéb képességeinket vagy értékeinket kérdőjelezzik meg, amennyiben nem értünk egyet, vagy nem járunk el megfelelőképpen.
- ❑ Ezek a példák azt sugallják, hogy ha nem akarunk ostobának vagy tájékozatlannak látszani, akkor jobban tesszük, ha elfogadjuk a másik álláspontját.
- ❑ Ha nem szeretnénk olyan maradinak és ostobának látszani, mint a középkoriak, akkor nem hiszünk Istenben.
- ❑ Ha nem szeretnénk tramplinak, maradinak, sikertelennek, gyengének tűnni, akkor a függetlenséget választjuk, illetve iszunk még egy pohárral.
- ❑ Ha viszont a csinos, sikeres, magabiztos, tájékozott értelmiségiek közé szeretnénk tartozni, csak egyet kell értenünk a másikkal.

Kognitív disszonancia

- Az emberek törekszenek arra, hogy attitűdjeik, gondolataik, tudattartalmaik, cselekedeteik **összhangban** legyenek.
- Festinger (1957) azt jósolta, hogy az emberek arra motiváltak, hogy az attitűdjükkel egybehangzó információkkal találkozzanak, és elkerüljék az azokkal disszonáns információkat, azért, hogy egy döntést, lépést stabilizáljanak.
- Ha az emberek észreveszik, hogy attitűdjeik, gondolataik és cselekedeteik egymással nem férnek össze, ez a felismerés **kognitív disszonanciát** eredményez, ha az összhang hiányának erkölcsi, vagy az önbecsülést, önmagunkról kialakított képet érintő relevanciája van.
- Arra vagyunk motiváltak, hogy attitűdjeik megváltoztatásával **csökkentsük a disszonanciát**.

Kognitív, emotív jelentés

- **Állítás:** Egy értelmes kijelentő mondat, amely információt közöl a világról. Az állítás vagy igaz, vagy hamis, és nem lehet egyszerre igaz és hamis.
- **De** a kijelentő mondatokkal **nemcsak egyszerűen információt közlünk:**
 - Tárggyal kapcsolatos érzéseink, viszonyulásunk
 - Érzéseket váltunk ki a hallgatóból is: befolyásoljuk az értékítéletüket

Kognitív, emotív jelentés

- Minden kifejezés kétféle jelentéssel rendelkezik:
 - **Kognitív:** Információtartalom, maga az állítás.
 - **Emotív:** Viszonyulásbeli tartalom, amely a beszélőnek az általa mondottakkal kapcsolatos érzéseit, indulatait és értékelését fejezi ki.

Kognitív, emotív jelentés

Negatív

- ❑ Terrorista
- ❑ Nacionalista
- ❑ Kommunista
- ❑ Felforgató
- ❑ Mellébeszél
- ❑ Csúnya
- ❑ Nincs rá pénz

Pozitív

- ❑ Felszabadító harcos
- ❑ Nemzeti érzelmű
- ❑ Szociálisan érzékeny
- ❑ Másképp gondolkodó
- ❑ Kiegészítő információt ad
- ❑ Érdekes arcú
- ❑ Finanszírozása nem megoldott

Átminősítés

- *Az amerikai agresszorok az éjszaka ismét több terrorbombázást hajtottak végre, amelynek során szabadságharcosok egy különítményét mérszárolták le, elpusztítottak egy élelmiszer raktárt és egy kórházat. Az ártatlan áldozatok száma ismeretlen.*
- *Az éjszaka folyamán csapataink ismét hősiek támadást intéztek a terroristákkal szemben. A feladatot sikeresen végrehajtották, az ellenállást felszámolták. Az akció következményeinek stratégiai jelentőségük van.*

Átminősítés

- **Átminősítés:** Egy dolog alapvető, meghatározó jellemzésére egy adott kifejezés helyett másikat vezetünk be úgy, hogy az új kifejezés kognitív jelentése a saját álláspont számára kedvezőbb, az ellenfél számára pedig kedvezőtlenebb pozíciót biztosít a vitában.

Átminősítés

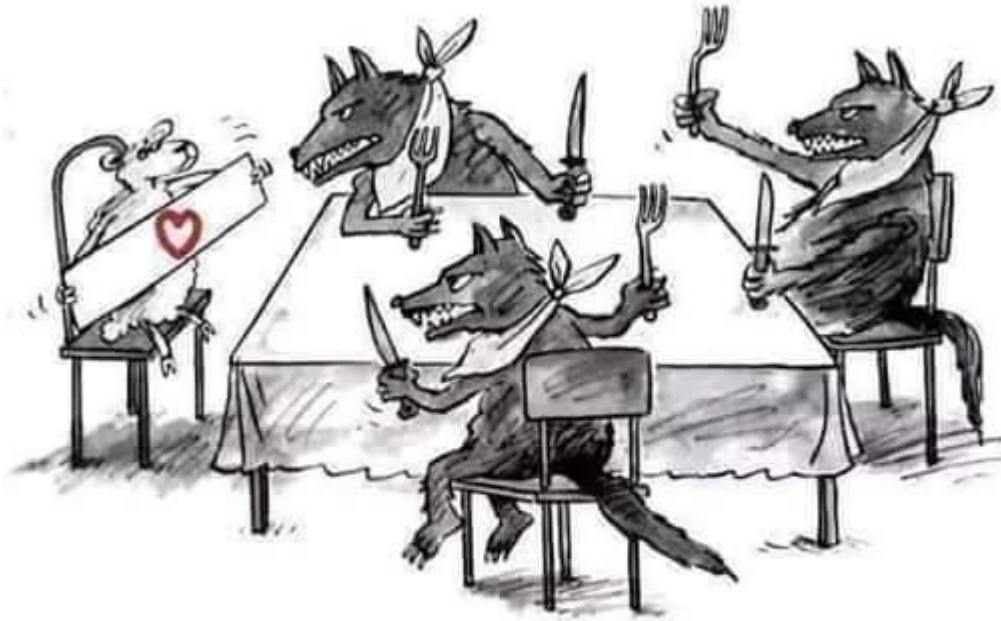
- Például ha egy eljárást pejoratív színezetű kifejezésekkel kezdünk megnevezni, könnyebben juthatunk arra a következtetésre, hogy a szóban forgó eljárás helytelen. A kérdés viszont éppen az lehet, hogy vajon jogos-e az adott kifejezések használata.

- *Például ha az eutanáziával vagy abortusszal kapcsolatos vita folyamán, az aktív eutanázia vagy abortusz kifejezést eleve a gyilkosság kifejezésével helyettesítjük, akkor ebből a pozícióból könnyen következtethetünk az elutasító álláspontra, ám egy fontos kérdés megválaszolását elkerültük: vajon az eutanázia, illetve az abortusz tényleg gyilkosság?*

Közvélekedésre apellálás

- *Mindenki látja, hogy xy. énekes már csak a pénzért csinálja.*
- *Köztudott, hogy a nők hisztisebbek, mint a férfiak.*
- *Az emberek többsége úgy gondolkodik, mint én. Ez nem lehet véletlen...*

Közvélekedésre apellálás

**A hazugság nem lesz igazság,
a rossz nem lesz helyes,
és a gonosz sem lesz jó csak azért,
mert a többség elfogadja.**

Közvélekedésre apellálás

- A **közvélekedésre apellálás** hibáját követi el az, aki egy álláspont indoklásaként, amely mellett egyébként más, releváns bizonyítékok is felhozhatók, mindössze azt hozza fel, hogy sok ember, majdnem mindenki, egyetért vele.
- Gyakran nyomatékosítjuk álláspontunkat azzal, hogy mindenki egyetért velünk.
- Általában az ilyen érvelések több okból is hibásak:
 - Valószínűleg az általános elfogadottság nem igaz.
 - Ezzel az elfogadottsággal támasztják alá a konklúziót. Ha az elfogadottság igaz is lenne, még az sem lenne garancia. **Sok ember is tévedhet.**
 - A közvélekedésre apellálással elvágják a további termékeny viták lehetőségét.

Kulka János Fan Club

Más is ezt csinálja hiba

- A más is ezt csinálja hibát követi el az, aki azzal indokolja egy **cselekedet ésszerűségét** vagy helyességét, hogy mások is hasonlóan járnak el.

- *Igyál még, mindenki lehúz még egy kört!*

Kocsiban:

- *Túl gyorsan mész, veszélyes!*
- *Dehogyan, mindenki ennyivel megy. Nézz körül!*

Kandi kamera - liftjelenet

A hitelességet érintő érvelési hibák

- Sokszor vagyunk kénytelenek másoktól kapott információkra hagyatkozni, mert nem értünk a témához, mert nem rendelkezünk a szükséges információkkal.
- Hogyan tudjuk eldönteni, hogy a másoktól származó információk közül melyek megbízhatók, ha magunk nem tudjuk ellenőrizni őket?
- Az állítás tulajdonságai helyett **a forrás tulajdonságaira kell hagyatkoznunk**, hogy eldöntsük, elfogadjuk-e az állítást.

Hitelesség

- A hitelesség a forrásnak, a beszélőnek az a tulajdonsága, amely valószínűsíti, hogy az általa előadott állítások megbízhatók, elfogadhatók.
- A hitelesség két tényezőt foglal magába:
 - egyrészt azt, hogy az **illető ért hozzá**,
 - másrészt pedig azt, hogy **megbízható, szavahihető**, becsületes.
- A hozzáértést négy tényező jelezheti:
 - az állítás területén szerzett képzettsége
 - a témával kapcsolatos tapasztalatai
 - a területen elért eredményei
 - az adott területen szerzett tekintélye (elismertsége, pozíciója)
- A személyeskedés csökkenteni, a tekintélyre hivatkozás pedig növelni igyekszik a forrás hitelességét.

Személyeskedés

- ❑ Az egyik leggyakoribb érvelési hiba.
- ❑ A személyeskedésre **érzékenyek vagyunk**, általában visszautasítjuk, ezért gyakran ott is kikérjük magunknak, ahol a személyeskedés nem hibás.
- ❑ A vitában a személyeskedés azt jelenti, hogy **a partner álláspontja vagy érvelése helyett a személyét kritizálják**.
- ❑ Szavahihetőségét, hozzáértését kérdőjelezzik meg, jellembeli hibáira vagy olyan körülményeire mutatnak rá, amelyek alapján kétségbe vonható az illető hitelessége, és ennek folyamánaként, a vitaképessége az adott témában, vagy esetleg általában.
- ❑ A személy támadására épülő érvelésről, röviden személyeskedésről beszélünk akkor, amikor a másik személyét, gyakorlatát, indítékait, szándékát kritizálják, és e kritika alapján utasítják el az illető álláspontját, érvelését.

Személyeskedés

- **A személy lejáratása** típusú hibáról akkor beszélünk, amikor az érvelő álláspontját/ érvelését annak alapján utasítjuk el, hogy az érvelő maga valamilyen negatív tulajdonsággal vagy körülménnyel rendelkezik.

- *Sanyi szavára nem lehet adni ebben a kérdésben, mert több füle van, mint foga, és még az is sokkal több, mint az IQ-ja.*

Személyeskedés

- Vannak olyan esetek, **amikor a személyeskedés nem hibás**: amikor a beszélő tulajdonságai, viselkedése vagy motivációi igenis relevánsak az álláspontja szempontjából, a beszélő álláspontja és a kritizált tulajdonsága között tényleg van összefüggés, az elítélhető tulajdonság tényleg alapot ad az álláspont kritikájára.
- Nem hibás a személy támadása, ha X szóban forgó tulajdonsága releváns az állítás igazsága szempontjából.
- Ilyenkor éppen az a hiba, ha a személy támadását hibásnak minősítjük, és a kritikát pusztán azzal utasítjuk vissza, hogy személyeskedés történt, ami elfogadhatatlan.

Személyeskedés

- **A személy elfogultságára hivatkozó** személyeskedésről beszélünk, amikor az érvelő álláspontját/ érvelését annak alapján utasítjuk el, hogy az érvelő érdekei vagy személyes motivációi alapján elfogult, és csak ezért védi az álláspontot.
- Másképpen: bár az érvelő a racionális vitában úgy tesz, mint aki az igazságot keresi, valójában rejtett érdekei vezérlik.

Személyeskedés

- ❑ *Csak azért tartod jónak a főnök döntését, mert a kiállásodért jutalmat remélsz.*
- ❑ Az elfogultság kritizálása jogos és indokolt is lehet a racionális vita védelmében.
- ❑ Úgy dönthetjük el, hogy hibás-e az érvelő elfogultságát támadó kritika, ha megvizsgáljuk az érvelését, illetve ha megvizsgáljuk, hogy a vita során betartja-e a racionális vita szabályait.
- ❑ **Az elfogultság mindössze annyit indokol, hogy még kritikusabbak legyünk a partner érvelésével szemben. De az érvelő elfogultsága önmagában még nem zárja ki, hogy még erős évei is legyenek az állítása mellett.**

Személyeskedés

- A beszélő érdekei, motivációi alapján fordítva is szoktunk okoskodni:
 - *Ha egy büntetését töltő rab érvel amellett, hogy szigorítani kell a fogvatartás körülményeit, akkor hajlamosak vagyunk arra következtetni, hogy álláspontja elfogadható.*
- A hitelesség egyik legfontosabb forrása az, ha valakin látszik, hogy álláspontja nem magyarázható az érdekei vagy egyéb motiváció alapján.
- Ez a következtetés ugyanolyan hibás, mint a fordítottja.

Személyeskedés hatása

- A személyeskedés **pragmatikai hatása** rendszerint az, hogy a bizonyítás kényszerét a megtámadott személyre helyezi át.
- **A személyeskedésre válaszolnia kell**, és a támadottnak kell megmutatnia, hogy az adott szituációban a személyeskedés hibás:
 - hogy személyének támadása megalapozatlan,
 - vagy hogy ennek alapján nem lehet álláspontját, érvelését vagy vitaképességét kétségbe vonni.
- Ha ezt nem teszi, akkor ezzel mintegy elismeri a támadás jogosságát.

Válasz a személyeskedésre

A személyeskedésre háromféleképpen szoktunk válaszolni:

1. a személy támadásával
2. védekezéssel
3. **a személyeskedés visszautasításával.**

1. Ha a személyeskedésre a partner támadásával válaszolunk, akkor azt kockáztatjuk, hogy elszabadulnak az indulatok...
2. A védekezés pszichológiai szempontból veszélyes, még akkor is, ha egyébként ésszerű. A kívülállók hajlamosak a védekezést a támadás indokoltságának jeleként értékelni.
3. Amennyiben a személyeskedés hibás volt, úgy ez ésszerű eljárás, ráadásul pszichológiailag is hatásos. Ha a személyeskedés nem volt hibás, akkor maga ez a visszautasítás lesz érvelési hiba. Ám pszichológiailag ilyenkor is hatásos, mert a személyeskedést általában minden további megfontolás nélkül hibának tekintjük.

Válasz a személyeskedésre - példa

Hitelesség

- A hitelesség a forrásnak, a beszélőnek az a tulajdonsága, amely valószínűsíti, hogy az általa előadott állítások megbízhatók, elfogadhatók.
- A hitelesség két tényezőt foglal magába:
 - egyrészt azt, hogy az **illető ért hozzá**,
 - másrészt pedig azt, hogy **megbízható, szavahihető**, becsületes.
- A hozzáértést négy tényező jelezheti:
 - az állítás területén szerzett képzettsége
 - a témával kapcsolatos tapasztalatai
 - a területen elért eredményei
 - az adott területen szerzett tekintélye (elismertsége, pozíciója)
- A személyeskedés csökkenteni, a tekintélyre hivatkozás pedig növelni igyekszik a forrás hitelességét.

Tekintélyre hivatkozás

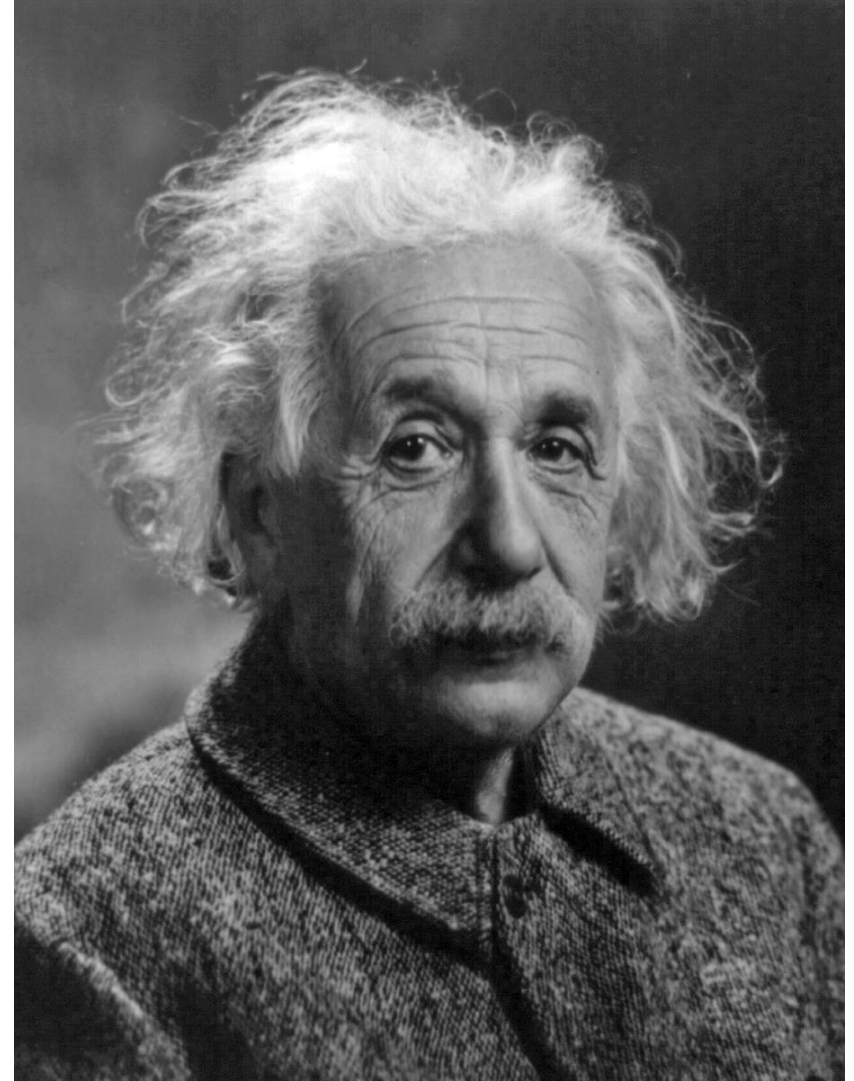
- Tekintélyre hivatkozásról beszélünk, amikor egy állítást azért tekintünk igaznak/ helyesnek, mert tekintélyes személy állította azt.
- A tekintélyre hivatkozás **ésszerű a racionális vitában**, ha:
 - az állításra vonatkozó közvetlen bizonyítékok nem állnak rendelkezésre,
 - a tekintély az adott terület szakértője,
 - és a szakértők egyetértenek a kérdés megítélésében.
- A szakértelem nagyon erősen egy vagy néhány szűk területre korlátozódik. Még egy széles látókörű Nobel-díjas biológus sem lehet az egész biológia szakértője, csak azon belül egy részterületé.

Hibás tekintélyre hivatkozás

- A tekintélyre hivatkozás csak **akkor szokott hibás lenni**, ha:
 - Az illető nem az állítással kapcsolatos terület szakértője, hanem az állítással kapcsolatban érdektelen szempontból szakértő vagy tekintély.
 - A szakértő tekintélyét az állítás elleni érvek elhallgattatására használjuk fel.
 - A szakértők sem értenek egyet az állítás megítélésében.
 - A szakértő nem is azt állította, amit tulajdonítanak neki.
 - A szakértő elfogult, és az adott helyzetben nem szakmai álláspontot képvisel.
 - A szakértő azonosíthatatlan, vagy nincs is semmilyen tekintély vagy szakértő a háttérben.
- Ezek kombinációja is előfordulhat.

Rossz hivatkozás

- *„Einstein is megmondta, hogy az agyunk mindössze 10%-át használjuk”*
- Ez a kijelentés első hallásra meggyőző lehet, ám gondoljuk végig: Einstein nem biológus volt, hanem zseniális fizikus. Ráadásul tudományos tevékenysége a XX. Század első felét ölelte fel, s azóta a biológia rendkívül sokat fejlődött.

Rossz hivatkozás

- Gyakran nem a megfelelő személyre hivatkozunk egy kérdésben.
- **A rossz szakértőre hivatkozás** hibáját követi el, aki olyan tekintélyre hivatkozik, akinek az adott állítás igazságának megítélése a szakterületén kívül esik, vagy aki olyan, pusztán csak népszerű emberre hivatkozik, aki esetleg semmilyen kérdésben nem számít szakértőnek.

Rossz hivatkozás

- A rossz szakértőre, tekintélyre hivatkozás két fő fajtája lehet különösen megtévesztő.
 - A hivatkozott személy, a szaktekintély ténylegesen egy olyan terület szakértője, amely közvetlenül vagy közvetetten kapcsolatba hozható a szóban forgó szakterülettel. (De mégsem a szóban forgó terület szakértője.)
 - Az adott területnek vagy kérdéskörnek nincs is általánosan elfogadott szakértője.

Egyoldalú hivatkozás

- ❑ Bizonyos kérdésekben, bizonyos állítások megítélésében az egy szakmához tartozó szakértők is vitatkoznak.
- ❑ **Az egyoldalú (szakértőre, tekintélyre) hivatkozás hibáját** követi el az, aki olyan kérdésben, amelyben a szakértők is különböző álláspontokat képviselnek, egyoldalúan csak a számára kedvező szakvéleményre hivatkozik, és azt úgy mutatja be, mintha egy szakterület általánosan elfogadott álláspontja lenne.
- ❑ Az egyoldalú hivatkozás **veszélye úgy csökkenthető**, ha több szakértőt kérdezünk meg, vagy tájékozódunk a lehetséges szakmai álláspontokról.
- ❑ Ha pedig egy szakterületen az adott kérdésben egymásnak ellentmondó álláspontok is legitimek, akkor a szakértőre hivatkozás teljesen súlytalan.

Egyoldalú hivatkozás

Fiktív kormányzati hivatalnok nyilatkozik a rádióban:

- *„A mai napon publikált független szakértői elemzés szerint az infláció éves szinten 2,9 %-ra várható. Ez megerősíti előrejelzésünket.”*
- Csakhogy előfordulhat, hogy a négy független és mértékadó gazdaságkutató műhely közül csak ez az egy adott a kormány számára kedvező adatot, a másik három előrejelzésében pedig magasabb érték szerepel.

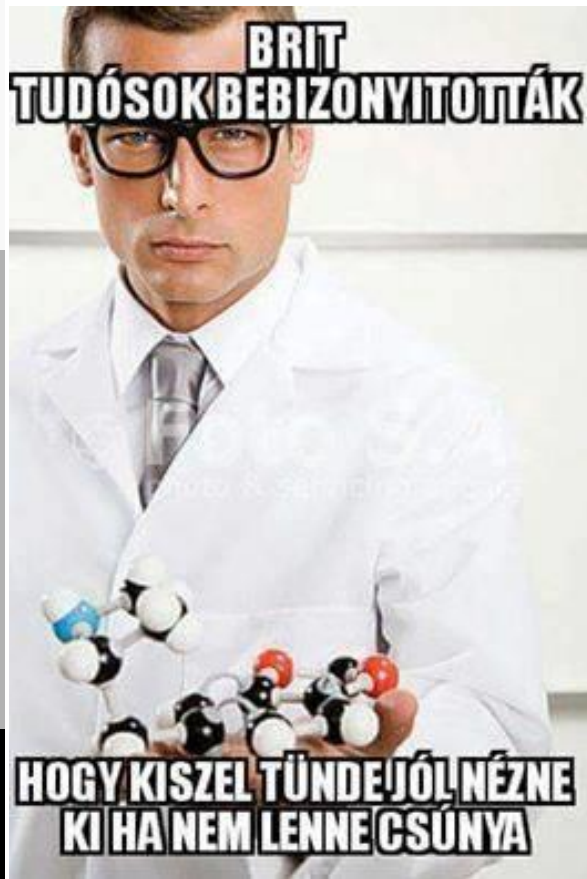
Szakértő félreértelmezése

- A szakértők bonyolultan, szakkifejezések segítségével, és főképpen sok feltétellel, finom megkülönböztetéssel körülbástyázva szoktak állást foglalni.
- **A szakértő félreértelmezése** miatt hibás a tekintélyre hivatkozás, ha a szakértő nyilatkozat oly módon fogalmazzuk át, hogy az átfogalmazott nyilatkozattal kapott következtetés (pusztán az átfogalmazásnak köszönhetően) erősebb, mint az eredetivel adódó.

Azonosíthatatlan hivatkozás

- A **szakértő** kifejezés önmagában is **meggyőzőerővel** rendelkezik.
- *Te megeszed ezt a génkezelt paprikát?*
- *Miért ne? Engem nem zavar.*
- *Szakértők szerint a génkezelt élelmiszerek veszélyesek az ember számára.*
- *A férfiak sokkal alkalmasabbak természettudósnak, míg a nőknek a verbális képességeik jobbak.*
- *Ezt honnan veszed?*
- *Brit tudósok megállapították, hogy a férfiak agyának az a területe fejlettebb, amelyik a természettudományokban nélkülözhetetlen képességekért felelős, míg a nőknek azon agyterülete, amelyik a nyelvkészségért.*

Brit tudósok szerint...

**Brit tudósok
megállapították,
hogy tíz emberből
négy az hat**

Brit tudósok szerint...

"BRIT TUDÓSOK
MEGÁLLAPÍTOTTÁK..."

...de a "Brit Tudósok" akár egy lengyel punkzenekar is lehet...

www.demotivalo.com

Azonosíthatatlan hivatkozás

- ❑ A szakértő kifejezés önmagában is meggyőzőerővel rendelkezik.
- ❑ A vitákban nagyon gyakori- sőt ez az általános-, hogy minden további **pontosítás nélkül hivatkozunk a szakértőkre**. A mögött lehet egyszerű lustaság vagy tudatlanság, ám lehet manipuláció is: nem is igazi szakértő az, akinek a véleményére hivatkozunk.
- ❑ Ha a szakértőről mindössze annyit tudunk, hogy vitapartnerünk azt mondja róla, hogy szakértő, és semmi mást, és partnerünk sem tud több információval szolgálni róla, akkor nem sok alapunk van elfogadni ennek a fantomszakértőnek az álláspontját.
- ❑ Az **azonosíthatatlan szakértőre, tekintélyre hivatkozás** hibájával találkozunk, ha a forrás tekintélye az adott kérdésben nem derül ki, pusztán attól lesz tekintély, hogy az érvelő az adott érvelésben tekintélynek nevezi.

Tekintélyre hivatkozás

- A tekintélyre apelláló érvelésekben kimutatott hiba **nem ad alapot a konklúzió visszautasítására**, indokolja viszont, hogy további információk nélkül ne fogadjuk el az érvelést.
- **Feljogosít minket** arra, hogy **kérdésekkel tisztázzuk** a tekintélyre hivatkozás erősségét. Vagyis a bizonyítás kényszerét jogosan hárítjuk át arra, aki a tekintélyre hivatkozás eszközével élt.
- **A tekintélyek sem csalhatatlanok.** Az indokolt ellenvélemény mindig jogosult. Hiba tehát, ha a tekintélyből arra következtetünk, hogy további vitának helye nincs.

Tekintélyre hivatkozás

Néhány kérdés, amelyek segítenek megítélni, hogy helyén való, vagy hibás-e a szaktekintélyre hivatkozás:

- ❑ Valóban szaktekintély van-e az állítás mögött, vagy csak egy népszerű személyiség?
- ❑ Azonosítható-e a szakértő, akinek a szaktekintélye alapján a neki tulajdonított állítás elfogadható?
- ❑ Mennyire tekintélyes, elismert az illető a saját szakterületén?
- ❑ Az adott állítás igazságának megítélése az idézett szakértő szakterületére esik?
- ❑ Szó szerint hivatkoznak a szakértőre, vagy csak tartalmi hivatkozás történik? Ha csak tartalmi hivatkozás történik, akkor a szakértő állásfoglalásának értelmezése nem hagy-e figyelmen kívül fontos megkötéseket, bizonytalansági tényezőket, kivételeket, amelyek figyelembevétele pedig jelentősen gyengíti a szakértőre hivatkozó érvelést?
- ❑ Egyetértés van-e a kérdésben az adott terület szakértői között? Eseti kivételek vannak, vagy széles körben elfogadott eltérő vélemények? Milyen természetű a vélemények közötti eltérés?

Egyéb gyakori hibák

- A **globális vagy tárgyi irrelevancia** olyan megjegyzésekre utal, amelyek nincsenek kapcsolatban a tárggyal- azaz nem tartoznak a témához-, és így nem segítik a racionális vita céljának megvalósulását.
- A **lokális irrelevancia** olyan megjegyzésekre utal, amelyek talán a vita tárgyának szempontjából fontosak, de a dialógus adott pontján a szűkebb kontextusban nem megfelelőek.
- Vö. mellébeszélés
- Az irrelevanciát különböző pszichológiai tényezők következtében sokszor nem vesszük észre.

Egyéb gyakori hibák

- A **vita eltereléséről** akkor beszélünk, amikor az álláspont vagy az érvelés gyengéinek kiderülését, illetve a bírálatot azzal kerüljük el, hogy témát váltunk, eltereljük a beszélgetés fonalát. Az elterelés két leggyakoribb eszköze az, hogy vagy olyan érintőleges témát dobunk be, amelyik a másikat érdekli, vagy olyan provokatív kérdést, megjegyzést fogalmazunk meg, amely a másikat érzelmileg felkavarja, és ezzel a figyelmét leköti.

Egyéb gyakori hibák

- ❑ A **mások még rosszabbak hiba** esetében egy rossz, kritizált dolgot azon az alapon próbálnak védeni, elfogadhatónak beállítani, hogy még rosszabb dolgokat elfogadunk.
- ❑ A következetesség nem lehet hivatkozási alap a rossz gyakorlatok szaporításához.

- ❑ *Miért akarod ezt a ruhát megvenni? Drága.*
- ❑ *Nem baj, vannak még drágábbak is...*

- ❑ *Szörnyű ez a műsor.*
- ❑ *Semmi baj a Való Világgal, vannak ennél rosszabb műsorok is.*

Egyéb gyakori hibák

- Kompozíciós hiba: A részek rendelkeznek egy bizonyos tulajdonsággal, és ennek alapján következtetünk arra, hogy az egész is rendelkezik ugyanazzal a tulajdonsággal.
- *A baloldal/jobboldal már megmutatta, mi vár ránk, ha ők kerülnek kormányra.*
- Igazából konkrét pártok, nem pedig teljes politikai oldalak kormányzási teljesítményét tudjuk jellemezni.

Összehasonlítások

- Az összehasonlítás alapkérdése: a lehetőségek közül melyik a legjobb egy adott feladat vagy probléma megoldására, egy igény kielégítésére.
- Az **összehasonlítás** végül is egy *érvelés* amellet a konklúzió mellett, hogy ez és ez a legjobb megoldás az adott problémára.

Leplezett összehasonlítás

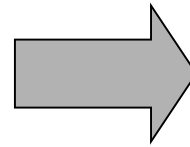
- Ez a hiba akkor merül fel, amikor egy dolog (megoldás, eljárás, termék stb.) tulajdonságait önmagában vizsgálják, és ennek alapján vonnak le következtetést a dolog elfogadhatóságára vonatkozóan, pedig az csupán egy az alternatív lehetőségek közül, amelyek közül valamit végül is mindenképpen választunk.
- Minden esetben felmerülhet, amikor alternatívák közül a lehető legjobbat kell választani.
 - Pl.: véges források elosztása: x cél nemes, jó, támogatni kellene (a többi, más alternatíva is lehet nemes, jó, azt kellene megmutatni, hogy x jobb, mint a többi)
 - Pl.: telefonvásárlás (x termék nagyon szép, ilyen és ilyen előnyei vannak, ezért célszerű választani (miközben nem hasonlítjuk össze a többivel módszeresen)

Elfogult összehasonlítás

- ❑ Több alternatíva → kell az összehasonlítás
- ❑ Nem elég tisztában lenni azzal, hogy dönteni csak összehasonlítás alapján lehet,
- ❑ és nem elég csupán különböző összehasonlításokat végezni,
- ❑ az alternatívákat módszeresen kell összehasonlítani.

Elfogult összehasonlítás

- Vannak alternatíváink
- Vannak szempontjaink

Összehasonlítás

- *Minden szóba jöhető alternatívát figyelembe vettünk?*
- *Jól hasonlítottuk őket össze? X jobb, mint y ?*
- *Ha x jobb, mint y , ebből mi következik?*

Elfogult összehasonlítás

- Akkor ésszerű az egyik dolgot (megoldást, eljárást, terméket) választani, ha összességében, a szempontok teljes rendszerét figyelembe véve jobbnak bizonyul az adott feladatra, mint a többi.
- Az elfogult összehasonlítás hibáját követi el az, aki:
 1. az összehasonlításnál nem veszi figyelembe az összes fontos szempontot, elfogultan válogat, vagy
 2. aki az egyes szempontokat nem alkalmazza következetesen minden alternatívára, tehát nem végez valódi *összehasonlítást*.
- A hiba általában a két változat keverékeként jelentkezik.

Összehasonlítások

- Az összehasonlítás alapkérdése: a lehetőségek közül melyik a legjobb egy adott feladat vagy probléma megoldására, egy igény kielégítésére.
- Az **összehasonlítás** végül is egy *érvelés* amellet a konklúzió mellett, hogy ez és ez a legjobb megoldás az adott problémára.

Az összehasonlítás lépései

1. **Definiálja a megoldandó problémát!**

Pl: melyik autót vegyem? Melyik a legjobb nekem?

□ Hiba:

- a javasolt megoldásokkal, tünetekkel,
- és nem megfelelő szinten definiálni!

Az összehasonlítás lépései

2. Rögzítse, hogy milyen kritériumok szerint keresi a megoldást!
 - Minden fontos kritériumot tekintetbe kell venni!
3. Súlyozza a kritériumokat!
4. Tárja fel a megoldási lehetőségeket!
 - Hiba a lehetségesnél kevesebből kiindulni!

Az összehasonlítás lépései

5. Mérlegelje, hogy a megoldási lehetőségek milyen valószínűséggel felelnek meg a kritériumoknak!
6. Számítsa ki az egyes megoldások szubjektív várható hasznosságát, és válassza a legnagyobb értékkel rendelkezőt!

Összehasonlító táblázat

A probléma:						
A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.
Kritériumok	A kritérium súlya	1. mego.lehet. mennyire felel meg a krit.nak	1. mego.lehet. várható értéke: BxC	2. mego. mennyire felel meg a krit.nak	2. mego. várható értéke: BxE	3. mo. Stb...
1. krit.	s_1	p_{11}	$s_1 p_{11}$	p_{21}	$s_1 p_{21}$	
2. krit.	s_2	p_{12}	$s_2 p_{12}$	p_{22}	$s_2 p_{22}$	
3. krit.	s_3	p_{13}	$s_3 p_{13}$	p_{23}	$s_3 p_{23}$	
....			
			H_1		H_2	

Összehasonlítások javítása

- Szét lehet húzni a mezőnyt:
 - Lényeges különbséget teszünk a preferenciáink, azaz a súlyszámok (s) között.
 - Pl. azzal, hogy rögzített egységnyi súlyt osztunk szét, akár mennyi szempontot veszünk is fel. Így sok szempont nehezebben tudja kiátlagolni egymást.
 - Kétkörös értékelés: kihúzzuk azokat a szempontokat, amelyekben az első körben az egyes megoldások közel azonosan teljesítettek. A második körben csak a megkülönböztető szempontokat súlyozzuk. (Kevesebb krit.- nagyobb kül.)
 - Alaposan elemezzük és széthúzzuk a beválások valószínűségét (p). Pl. 0-100 közötti skálát használunk.

Összehasonlítások javítása

- Nem követjük el a hibákat!
 - A megfelelő szinte és NEM a megoldással, tünettel definiáljuk a problémát.
 - Nem felejtünk ki lényeges kritériumokat. Mindet felvesszük, csak legfeljebb $s=0$ lesz!
 - Szisztematikusan számba vesszük a lehetséges megoldásokat.
 - Szisztematikusan értékeljük őket.

Összehasonlítások

- Sem szükség, sem lehetőség nincs arra, hogy mindig a fenti bonyolult modellt használjuk.
- Idő- és energiaigényes
- Minimális követelmény azonban az összehasonlításnál, hogy minden releváns szempontot minden szóba jöhető alternatívára alkalmazzunk, ezzel elkerülhetjük az elfogult összehasonlítás hibát.